

VLAAMSE REGERING

Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel

Conceptnota

Betreft : Nieuw stelsel van kwaliteitszorg en accreditatie in het hoger onderwijs

1 Context

1.1 Aanleiding

In de beleidsbrief 2010-2011 is opgenomen dat het nieuwe accreditiestelsel zal bestaan uit twee componenten: 1) een instellingstoets kwaliteitszorg en 2) een opleidingsaccreditatie. Voorts heb ik mij in de beleidsbrief geëngageerd om in overleg met de VLUHR een protocol op te stellen dat moet leiden tot een effectieve lastenvermindering inzake kwaliteitszorg. De visitatie- en accreditatieprocedures die buitenlandse accreditatie- en kwaliteitszorgagentschappen hanteren zoals voor de ingenieursopleidingen en de opleidingen toegepaste economische wetenschappen kunnen hierbij als voorbeeld dienen.

1.2 Historiek

Een systeem van kwaliteitszorg in het Vlaamse hoger onderwijs is al operationeel sedert 1991, eerst in het universitair onderwijs en later in 1995 in het hogescholenonderwijs. Het systeem heeft de voorbije twintig jaar een aantal ontwikkelingen doorgemaakt. Met het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen werd de accreditatie van hoger onderwijsopleidingen ingevoerd.

In 1999 hebben de ministers, bevoegd voor hoger onderwijs, de Bolognaverklaring ondertekend. Een van de actielijnen was de ontwikkeling van een transparant stelsel van externe kwaliteitszorg in te voeren met een sterke Europese dimensie. De Europese ministers spraken op de tweejaarlijkse opvolgconferentie in 2003 af dat een nationaal kwaliteitszorgsysteem uiterlijk in 2005 in ieder geval moet omvatten:

- een duidelijke toedeling van de verantwoordelijkheden van de betrokken instituties,
- evaluaties van programma's of instituten (interne evaluatie, externe review, deelname van studenten en publicatie van resultaten),
- een systeem van accreditatie, certificering of vergelijkbare procedures,

- internationale deelname, samenwerking en netwerking.

1.3 Ontwikkelingen in Vlaanderen – Nederland

Vlaanderen en Nederland hebben afspraken gemaakt over samenwerking op het terrein van accreditatie. Op 3 september 2003 hebben Nederlandse en Vlaamse ministers bevoegd voor onderwijs het verdrag inzake samenwerking op het terrein van accreditatie ondertekend. Sinds 1 februari 2005 is de **Nederlands – Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)** operationeel in Vlaanderen. De eerste accreditatiebesluiten zijn genomen in 2006.

Accreditatie bouwt voort op het bestaande visitatiestelsel en garandeert meer transparantie: het visitatieproces wordt afgerond met een expliciet eindoordeel. Accreditatie volgt dan als een keurmerk, m.a.w. een formele erkenning van de basiskwaliteit van de betreffende opleiding door een onafhankelijke en deskundige autoriteit. Dit keurmerk garandeert dat de studenten er op kunnen vertrouwen dat een geaccrediteerde opleiding hen daadwerkelijk toerust met de kennis, inzichten en vaardigheden die aan de kwalificatie van een erkende bachelor- of mastergraad verbonden zijn.

Aan de accreditatie zijn gevolgen verbonden:

- de bevoegdheid om decretaal beschermde bachelor- en masterdiploma's af te leveren;
- de berekening van de werkingsuitkeringen van de instellingen: alleen geaccrediteerde opleidingen komen in aanmerking voor financiering;
- studiefinanciering voor de studenten die een geaccrediteerde opleiding volgen.

Gezien Nederland vroeger gestart is met accreditatie (de eerste Nederlandse accreditatiebesluiten zijn genomen in 2003) waren uiterlijk in 2009 alle Nederlandse hogeronderwijsopleidingen geaccrediteerd (accreditatiecyclus 6 jaar). In Vlaanderen zullen daarentegen alle opleidingen pas tegen het einde van het academiejaar 2012-13 het proces hebben doorlopen (accreditatiecyclus 8 jaar), dit wordt de zgn. eerste accreditatieronde genoemd.

Het huidige stelsel functioneert voldoende en geniet nationaal en internationaal waardering. Maar er is ook kritiek. Over het huidige accreditatiestelsel wordt algemeen opgemerkt dat¹:

- het teveel is gericht op het beoordelen van basiskwaliteit en niet stimuleert tot een streven naar een hogere kwaliteit. In de beoordeling wordt te weinig onderscheid naar kwaliteit gemaakt en wordt te weinig naar de resultaten van de opleiding gekeken. De commissies van deskundigen baseren hun oordeel nog te weinig op inhoudelijke aspecten van onderwijskwaliteit. De beoordeling en de onderbouwing door de commissies zijn niet altijd voldoende geëxpliciteerd, terwijl de NVAO juist daarop is aangewezen. Dit heeft tot gevolg dat bijna alle opleidingen het eindoordeel 'voldoende' krijgen, waardoor accreditatie te weinig onderscheidend vermogen heeft. Daardoor bestaat het risico dat licht ondermaatse opleidingen toch worden geaccrediteerd,

---

¹ Rapport van Nederlandse Rekenkamer en Rekenhof van; de notitie van het Nederlandse ministerie van OC&W over het nieuwe stelsel 'Focus op kwaliteit'; artikelen in THEMA, ...

- de oriëntatie op processen en procedures de overhand dreigt te krijgen op de inhoudelijke beoordeling van onderwijskwaliteit en van het bereikte eindniveau; de rol van de 'peers' komt in het gedrang,
- het systeem onvoldoende aanzet tot kwaliteitsverbetering; een negatief oordeel heeft dusdanig grote gevolgen, dat defensief gedrag ontstaat om verlies van accreditatie te voorkomen,
- de focus van het stelsel retrospectief is en weinig of niet prospectief,
- de internationale en Europese dimensie weinig aan bod komt,
- de bureaucratische lasten voor de instellingen en docenten zijn toegenomen.

Het nu voorgestelde accreditatiestelsel moet aan deze nadelen tegemoet komen en tegelijkertijd het goede behouden van het oude stelsel.

De NVAO werd in 2008 door de Nederlandse en Vlaamse ministers van Onderwijs gevraagd een nieuw accreditatiestelsel te ontwerpen dat:

- instellingen uitnodigt tot het ontwikkelen van een visie en strategie met betrekking tot onderwijs(kwaliteit),
- de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur binnen instellingen en opleidingen stimuleert,
- meer gericht is op inhoud en resultaten van de opleidingen dan op processen en procedures,
- instellingen en docenten laat ervaren dat het 'hun' stelsel is,
- tot beoordelingen van opleidingen leidt,
- internationaal aanvaard en begrepen wordt en ertoe leidt dat de Nederlandse en Vlaamse graden zonder enige twijfel worden aanvaard,
- tot vermindering van visitatie- en accreditatielast leidt,
- tot vergelijkbare informatie over de kwaliteit van de opleidingen leidt die voor (aankomende) studenten, werkgevers en de samenleving in zijn geheel hanteerbaar en duidelijk is.

De aanvankelijk door de NVAO uitgewerkte accreditatiesystematiek bestond uit een combinatie van een instellingstoets kwaliteitszorg en een opleidingsbeoordeling. Uitgangspunt daarbij was dat accreditatie op het niveau van de opleiding blijft plaatsvinden. De door de NVAO ontworpen systematiek voorzag ook in de mogelijkheid dat een instelling

de instellingstoets kon laten verrichten door de NVAO. Wanneer door de NVAO bij een dergelijke grondige doorlichting is vastgesteld dat de kwaliteitszorg van een instelling zo goed op orde is dat de kwaliteit van de opleidingen waar nodig verbeterd wordt, zou de instelling in een ander accreditatieregime terechtkomen, aangeduid met ‘verdiend vertrouwen’. In een dergelijk regime geschiedt de accreditatie van opleidingen dan op een andere wijze dan in het geval er geen positieve instellingstoets kwaliteitszorg is. In dit regime beoordeelt een visitatiepanel van onafhankelijke deskundigen een opleiding op een kleiner aantal standaarden die het hart van de onderwijskwaliteit betreffen, en accrediteert de NVAO op basis daarvan al dan niet een opleiding.

De beide overheden hebben de NVAO daarbij verzocht om in pilots na te gaan of het nieuwe accreditatiestelsel ook daadwerkelijk aan deze uitgangspunten kan voldoen.

Om de nieuwe systematiek te kunnen beoordelen zijn bij negen instellingen pilots gehouden, waarbij negen instellingsreviews en tien opleidingsbeoordelingen werden uitgevoerd. Zes van deze instellingen waren Nederlands en drie Vlaams. De pilots vonden plaats in de periode oktober 2008 – februari 2009 (De Vlaamse instellingen waren Katholieke Hogeschool Leuven, Karel de Grote-Hogeschool en Universiteit Gent). De NVAO en de Nederlandse Inspectie hebben de uitgevoerde pilots geanalyseerd en geëvalueerd.

In Nederland werd de wijziging van de wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in verband met aanpassing van het accreditatiestelsel in de hierboven geschetste vorm door het parlement aangenomen. Het nieuwe accreditatiestelsel trad in Nederland in werking op 1 januari 2011.

1.4 Europese ontwikkelingen

De Europese onderwijsministers hebben afspraken gemaakt over procedures en criteria die moeten gelden voor de nationale kwaliteitszorgsystemen. De richtlijnen voor kwaliteitszorg in het Europese hoger onderwijs werden in 2005 door ENQA², de EUA³, EURASHE⁴ en ESU⁵ vastgelegd in de ‘**European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area**’. De ministers hebben deze richtlijnen tijdens de ministeriële opvolgingsconferentie in 2005 in Bergen goedgekeurd. Voorts hebben de Bolognaministers het licht op groen gezet voor de oprichting van een Europees register van kwaliteitsorganen (**EQAR**⁶). Bij inschrijving in het register is het kwaliteitsorgaan verplicht te werken volgens de ‘European Standards and Guidelines’ en moet het zich periodiek laten evalueren door onafhankelijke deskundigen. VLIR en VLHORA zijn op dit moment geregistreerd in EQAR. De VLUHR als rechtsopvolger van VLIR en VLHORA heeft de registratie aangevraagd.

---

² ENQA: European Network for Quality Assurance in Higher Education

³ EUA: European Universities Association

⁴ EURASHE: European Association of Institutions in Higher Education

⁵ ESU: European Students’ Union

⁶ EQAR: the European Quality Register for Higher Education

In de **aanbeveling van de Raad en het Europese Parlement van 15 februari 2006**⁷ betreffende de verdere Europese samenwerking op het gebied van kwaliteitszorg in het hoger onderwijs, bevelen de Raad en het Europese Parlement de lidstaten aan om de instellingen de ruimte te geven om te kiezen voor een kwaliteitszorgagentschap dat opgenomen is in EQAR en de instellingen de mogelijkheid te geven om een complementaire evaluatie te laten uitvoeren door een kwaliteitszorgagentschap dat opgenomen is in EQAR, om hun internationale reputatie te versterken. Het ligt ook in de lijn van de oprichting van EQAR op zich door de Bolognaministers dat de instellingen de vrijheid zouden krijgen om te kiezen voor een EQAR geregistreerd agentschap voor het uitvoeren van de externe beoordeling van de kwaliteit van hun onderwijs. De impact van deze aanbeveling op nationale systemen wordt in de meeste landen nog onderzocht.

2 Werking nieuw accreditatiesysteem

2.1 De instellingsreview

2.1.1 Wat

De instellingsreview is een nieuw element in het accreditatiestelsel. Deze instellingsreview is verplicht voor de instellingen in Vlaanderen.

Onder instellingsreview wordt verstaan een periodieke evaluatie door een externe commissie van de beleidsprocessen die een instelling opzet om te garanderen dat ze haar kerntaken onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening op een kwaliteitsvolle manier kan uitvoeren. De focus ligt evenwel op het onderwijsbeleid. Dat wil zeggen dat de beleidsprocessen die zijn opgezet op het vlak van onderzoek en maatschappelijke dienstverlening, worden bekeken in functie van de ondersteuning van het onderwijs en de kwaliteit ervan dat de instelling biedt in haar opleidingen.

De review vindt plaats aan de hand van vier vragen:

1. Welke beleidsdoelstellingen wil de instelling bereiken?
Missie, visie, doelstellingen, hoe ziet de instelling zichzelf: regionaal, nationaal, Europees, internationaal.
2. Hoe wil de instelling die beleidsdoelstellingen bereiken?
Beleidsprocessen, procedures, beleidspraktijken en instrumenten en een analyse van hun effectiviteit.
3. Hoe weet de instelling dat de beleidsacties effectief zijn?
Feedback- en opvolgingssysteem en in het bijzonder de interne systemen van kwaliteitsbewaking.
4. Wat doet de instelling om te veranderen en te verbeteren?
Vermogen en bereidheid om te veranderen en te innoveren met het oog op het verbeteren van de beleidsprocessen en het realiseren van de beleidsdoelstellingen.

---

⁷ Aanbeveling van het Europese Parlement en de Raad van 15 februari 2006 over verdere Europese samenwerking op het gebied van de kwaliteitsborging in het hoger onderwijs (2006/143/EG)

De review biedt de instellingen de kans uit te leggen welk beleid ze de voorbije zes jaar hebben gevoerd, welke beleidsdoelstellingen ze daarmee willen bereiken en met welk resultaat en hoe ze voornemens zijn het beleid bij te stellen om de realisatie van de vooropgestelde beleidsdoelstellingen te verbeteren. In de beleidsdoelstellingen verwoorden de instellingen onder meer hoe ze als instelling denken op de grote maatschappelijke uitdagingen vanuit hun opdracht van onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening (bv internationalisering, democratiseringsbeleid) een antwoord te geven. De instellingsreview gaat niet over een beoordeling van de kwaliteit van de resultaten van het onderwijs of het onderzoek maar over een beoordeling van de interne beleidsprocessen, procedures en instrumenten waarmee de instelling haar beleidsdoelstellingen wil realiseren of in de toekomst nog beter wil realiseren.

Om het Vlaamse systeem sterker te doen uitstijgen boven de basiskwaliteit (die in de eerste accreditatieronde aan de orde was) zien wij een stimulerend effect uitgaan van de instellingsreview op de kwaliteit in de instelling indien het concept 'kwaliteit' wordt verruimd. Het concept 'kwaliteit' wordt daarom breder worden opgevat dan bij de instellingstoets in Nederland: niet alleen de strikte kwaliteitsprocessen worden bekeken, maar ook beleidsprocessen zoals internationalisering, het bevorderen van multi- en interdisciplinariteit in de programma's, het stimuleren van een leven lang leren, het versterken van de sociale dimensie, de wijze waarop de flexibilisering wordt vormgegeven, de inbedding van ondernemerschap en duurzaamheid in de curricula, personeelsbeleid / HR beleid, het bevorderen van student centred learning, het versterken van de onderwijs-onderzoeksverwevenheid, etc., die de onderwijskwaliteit kunnen versterken. Veel van deze aspecten komen ook aan bod in het Nederlandse accreditatiekader voor de instellingstoets kwaliteitszorg. Voorts zal een goed uitgevoerde instellingsreview een aantal beleidsprocessen transparanter maken en kwaliteitsverhogend werken binnen de instelling en tussen de instellingen. Deze vorm van een breed geconcipeerde instellingsreview is vergelijkbaar met de instellingsevaluaties ondernomen door de EUA. Dit betekent ook dat het bredere publiek een zicht krijgt op wat elke instelling doet.

2.1.2 Procedure instellingsreview

Kader

De vier vragen waarop de instellingsreview een antwoord moet geven zullen vertaald worden in een Vlaams 'beoordelingskader instellingsreview'. Het kader beschrijft de standaarden en de beslisregels die de commissie moet hanteren om tot haar oordeel te komen. Verder bevat het kader ook een toelichting bij de standaarden en de beslisregels om tot een oordeel te komen. De Vlaamse Regering legt het kader vast op voorstel van de NVAO en na overleg met de VLUHR en VVS. Dit kader is nodig om de vergelijkbaarheid van de resultaten van de instellingsreviews te bewerkstelligen.

De commissies van deskundigen zijn internationaal samengesteld. Deze internationale leden van de commissie zijn onafhankelijk en beschikken uiteraard over de nodige deskundigheid. Ook een student heeft zitting in deze commissie. De instellingsreview wordt gecoördineerd

door de NVAO. De NVAO legt in een protocol vast hoe ze de instellingsreviews in de praktijk zal uitvoeren na overleg met de VLUHR.

De reviewcommissie moet haar oordelen kwantificeren op basis van bewijskrachtige feiten. Het reviewteam hanteert de volgende oordelen: 'voldoet', 'voldoet onder voorwaarden' of 'voldoet niet'.

Tijdspad:

Tijdens de tweede ronde opleidingsaccreditaties lopend van het academiejaar 2013-2014 tot en met 2020-2021, lopen er twee rondes instellingsreviews.

De eerste ronde instellingsreviews wordt georganiseerd in de academiejaren 2015-2016 en 2016-2017. De eerste instellingsreviews vormen een soort nulmeting. Deze nulmeting zal elke instelling leren wat haar beginsituatie is op elk van de standaarden. Elke instelling zal ook weten welke beleidsprocessen goed lopen en welke beleidsprocessen nog verbeterd moeten worden en wat eraan moet verbeterd worden. Van deze eerste ronde instellingsreviews moet zowel voor de instellingen als voor het systeem een lerend effect uitgaan. De instellingsreviews in deze eerste ronde worden wel uitgevoerd volgens het vastgelegde kader. Aan deze eerste ronde instellingsreviews zijn er verder geen consequenties verbonden. De rapporten van deze reviews zijn echter openbaar. De NVAO stelt in overleg met de VLUHR het tijdsrooster van de instellingsreviews in de eerste ronde op.

De tweede ronde instellingsreviews vindt plaats in de academiejaren 2019-2020 en 2020-2021, wat ook het eindpunt is van de looptijd van de accreditaties verleend in de tweede accreditatieronde. Op het einde van de tweede ronde instellingsreviews zullen ook alle opleidingen aan een nieuwe externe beoordeling onderworpen zijn geworden volgens het nieuwe accreditatieregime. De derde ronde opleidingsaccreditaties start met de opleidingen waarvan de duur van de accreditaties verstrijkt op het einde van het academiejaar 2021-2022.

Geldigheidsduur instellingsreviews:

De instellingsreviews hebben in het generieke stelsel een geldigheidsduur van zes jaar indien de instelling voldoet op alle standaarden.

Indien de instelling niet op alle standaarden 'voldoet' wordt de geldigheidsduur van de review beperkt en komt er een nieuwe beperkte review voor het einde van de door de NVAO bepaalde duur (op voorstel van de commissie):

- 1-3 jaar als de instelling 'niet voldoet' op één of meer standaarden;
- 0 jaar (einde lopend academiejaar) als de instelling 'niet voldoet' op alle standaarden.

Consequenties instellingsreviews

Zoals al eerder gesteld hebben de instellingsreviews uit de eerste ronde geen consequenties voor de instelling of voor de opleidingsbeoordelingen.

Vanaf de tweede ronde instellingsreviews hebben de uitgebrachte oordelen wel consequenties:

Gevolgen van de instellingsreview:

- Positief
  - Indien de instelling naar het oordeel van de commissie ‘voldoet’ op alle standaarden, dan vervalt voor die instelling de verplichting om deel te nemen aan externe visitaties georganiseerd door een kwaliteitszorgagentschap om de opleidingsaccreditaties aan te vragen. De instelling heeft na de tweede ronde instellingsreview immers blijk gegeven dat ze de zaken onder controle heeft op de vier vragen;

- Negatief (voldoet niet op één of meer standaarden):
  - Herkansing na 1 tot 3 jaren (zie paragraaf over geldigheidsduur). Indien de evaluatie van de herkansing negatief is dan wordt de instelling niet langer gefinancierd en verliest de instelling het recht om academische graden te verlenen;
  - Geen mogelijkheid meer om aanvragen nieuwe opleiding in te dienen.

- Negatief (voldoet niet op alle standaarden):
  - de instelling niet langer gefinancierd en verliest de instelling het recht om academische graden te verlenen met ingang van het volgende academiejaar;

De Vlaamse Regering heeft de bevoegdheid om de gevolgen van een instellingsreview te herzien op grond van overwegingen van algemeen belang of indien de oordelen onvoldoende gemotiveerd zijn. Alvorens de Vlaamse Regering een dergelijk besluit neemt hoort zij het instellingsbestuur en de NVAO.

Plaatsbezoek:

De instellingsreview is geen ‘papieren’ toets. Bij een instellingsreview bezoekt de commissie van deskundigen de instelling, zodat het functioneren in de praktijk kan worden beoordeeld. Het reviewteam zal een paar departementen, faculteiten of opleidingen selecteren om na te gaan hoe het instellingsbeleid in de praktijk wordt uitgewerkt. Deze audittrails zijn een geëigende methode voor verificatie. De keuze op welke departementen, faculteiten of opleiding(en) de reviewtrail wordt toegepast, is zaak van de commissie en niet van de instelling. De trails dienen de commissie een beeld te geven op welke manier de centraal aangestuurde en gecontroleerde processen via de departementen en de faculteiten uitgevoerd worden tot op het niveau van de opleidingen.

‘Belangrijk is dat de trails tot in de haarvaten van de organisatie reiken. Anders gaat het effect van de instellingsaudit minder in kwaliteitscultuur dan in bureaucratie van stafdiensten zitten’ (Inspectie van het Onderwijs, NL).

De instelling bekostigt de instellingsreview. De Vlaamse Regering bepaalt de tarieven voor het uitvoeren van een instellingsreview en kan daarbij rekening met de grootte van de instelling.

2.2 Opleidingsaccreditatie

2.2.1 Wat

Het algemene kader is dat de ambtshalve geregistreerde instellingen in de eerste plaats zelf voor de interne en externe kwaliteitszorg van de onderwijsactiviteiten zorgen. Zij zien permanent en op eigen initiatief toe op de kwaliteit van hun eigen onderwijsactiviteiten. Zij betrekken de studenten, de alumni en de externe deskundigen uit het beroepsveld bij de processen van interne en externe kwaliteitsbewaking.

De opleidingsaccreditatie zal in de tweede ronde alleen gaan over onderwerpen die betrekking hebben op het primaire onderwijsproces. De opleidingsaccreditatie in de tweede ronde vindt plaats aan de hand van de volgende vragen:

1. Wat beoogt de opleiding? Het beoogde eindniveau gelet op hetgeen internationaal gewenst en gangbaar is als een vertaling van de domeinspecifieke leerresultaten;
2. Hoe realiseert de opleiding dat? De inhoud, de opzet van het programma en de opleidings specifieke voorzieningen;
3. Worden de doelstellingen bereikt? Het gerealiseerde eindniveau, gelet op hetgeen internationaal gewenst en gangbaar is, de deugdelijkheid van beoordeling, toetsing en examinering van de studenten en de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt.

De criteria betreffen de kwaliteit en het niveau van het onderwijs en de zaken die daar direct mee samenhangen zoals opleidingsspecifieke voorzieningen die van belang zijn voor de kwaliteit van het onderwijs. De combinatie van een beperkt maar sterk inhoudelijk gericht kader, waarbij de te beoordelen facetten beter aansluiten bij de 'core-business' van de docenten, en een commissie van gerespecteerde vakgenoten, geeft ruimte voor een inhoudelijke discussie tussen vakgenoten over de kwaliteit van de opleiding, gericht op concrete verbetering van de opleiding. Professionals zullen zich meer kunnen richten op het onderwijs zelf.

In het bijzonder is het van belang dat de resultaten van het onderwijs worden onderzocht. De commissie vormt zich een oordeel over onder meer de kwaliteit van afstudeerscripties of andere afsluitende werkstukken. Met het oog op het garanderen van het eindniveau is ook de beoordeling van de deugdelijkheid van examineren, toetsen en beoordelen van studenten van belang. Het is ook van belang dat de visitatiecommissie een goed zicht heeft op de inzetbaarheid van de afgestudeerden op de arbeidsmarkt, onder meer aan de hand van surveys van afgestudeerden en werkgevers.

Heel in het bijzonder ten opzichte van de Europese Commissie moet Vlaanderen aantonen dat de nieuwe accreditatiesystematiek garandeert dat de betrokken opleidingen voldoen

aan de Europese Richtlijn 2005/36/EG betreffende de erkenning van beroepskwalificaties. Op een of andere wijze moet dit in het accreditiekader worden opgenomen. Bij elke accreditatie kan worden vermeld dat de opleiding voldoet aan de Europese richtlijn.

2.2.2 Procedure opleidingsaccreditatie

Kader

Zoals in het bestaande systeem wordt de accreditatie in de tweede ronde verleend op grond van de oordelen vervat in een rapport van een externe beoordeling uitgevoerd door een visitatiecommissie. De drie vragen waarop de accreditatie een antwoord moet geven worden vertaald in een Vlaams accreditiekader. Het kader beschrijft de standaarden en de beslisregels die de visitatiecommissie moet hanteren om tot haar oordeel te komen. Verder bevat het kader ook een toelichting bij de standaarden en beslisregels. De Vlaamse Regering keurt het accreditiekader voor de opleidingsbeoordelingen goed op voorstel van de NVAO en na overleg met de VLUHR en VVS. De VLUHR stelt het kwaliteitsprotocol op waarin beschreven staat op welke wijze de VLUHR de visitaties uitvoert. Op elk van de gehanteerde criteria moet de visitatiecommissie haar oordeel kwantificeren in Excellent, Goed, Voldoende en Onvoldoende. Het oordeel moet ondersteund zijn door bewezen / bewijskrachtige feiten.

Als de oordelen op alle standaarden van de instellingsreview in de tweede ronde positief zijn ('voldoet') dan kan de opleidingsaccreditatie vanaf de derde ronde verleend worden op basis van een dossier dat de instelling indient bij de NVAO in plaats van op basis van een externe opleidingsbeoordeling en visitatie. Als het rapport van de instellingsreview op alle standaarden punten positief is, mag er immers van uit gegaan worden dat de instelling de zaken onder controle heeft en in staat is met haar beleid met betrekking tot alle onderdelen van haar missie kwaliteitsvol onderwijs te garanderen. De Vlaamse Regering bepaalt welke bewijskrachtige stukken het dossier van de instelling moet omvatten om haar aanvraag tot accreditatie te staven. De instelling moet kunnen aantonen hoe het instellingsbeleid op de verschillende onderwerpen die bepalend zijn voor de kwaliteit van een opleiding, werd uitgewerkt. Het dossier moet in ieder geval de resultaten van een door de instelling zelf georganiseerde externe peer review bevatten. Externe peer review is nodig om het externe vertrouwen in het kwaliteits- en accreditatiestelsel te behouden.

De NVAO kan het dossier weigeren waardoor de opleiding dan toch onderworpen wordt aan een opleidingsbeoordeling via externe visitatie volgens het regime van de tweede accreditatieronde.

Uitvoering visitaties

De externe beoordeling van de kwaliteit van opleidingen wordt in de tweede ronde uitgevoerd door de visitatiecommissies onder de coördinatie in principe van de VLUHR als kwaliteitszorgagentschap doch niet op een exclusieve wijze. De NVAO kan altijd de accreditatie toekennen aan een opleiding op grond van een reeds bestaande accreditatie van een ander accreditatieorgaan (al dan niet EQAR geregistreerd) op voorwaarde dat die

accreditatie werd uitgevoerd volgens een vergelijkbare methodologische aanpak. De NVAO kan ook andere evaluatieorganen (al dan niet EQAR geregistreerd) erkennen voor het uitvoeren van visitaties en externe opleidingsbeoordelingen. De VLUHR heeft de EQAR registratie aangevraagd als rechtsopvolger van VLIR en VLHORA als kwaliteitszorgagentschap.

In ieder geval moet er in het nieuwe stelsel voor gezorgd worden dat er een grotere aanwezigheid is van internationale en onafhankelijke deskundigen in de visitatiecommissies. De commissie moet in staat zijn om vast te stellen of de opleiding al dan niet voldoet aan wat er internationaal gewenst en gangbaar is. Alle deskundigen moeten de nodige vorming hebben genoten om de evaluaties uit te voeren. Een student maakt deel uit van de visitatiecommissies.

Clustering zal ook in de tweede ronde zo veel mogelijk behouden blijven. Er kunnen echter goede redenen zijn om hiervan af te wijken onder meer ingegeven door de bekommernis om de doorlooptijd van het visitatieproces binnen redelijke perken te houden. Het is aan de instellingen en aan het kwaliteitszorgagentschap om een werkbaar visitatierooster voor de externe beoordeling van de opleidingen in de tweede ronde uit te werken. Vanaf de derde ronde is er geen clustering meer.

De NVAO krijgt de mogelijkheid om een visitatierapport te weigeren wegens onvoldoende kwaliteit ervan.

De overheid zal vergelijkende analyses maken van de visitatierapporten van de opleidingen die tot eenzelfde cluster behoren aan de hand van de oordelen opgenomen in de visitatierapporten ten behoeve van de stakeholders. Er zullen ook clusteroverschrijdende analyses van de visitatierapporten gemaakt worden. Vooral vanaf de derde ronde zullen deze vergelijkende analyses van belang zijn.

Tijdspad

De tweede accreditatieronde loopt van het academiejaar 2013-2014 tot en met het einde van het academiejaar 2020-2021. In die periode zullen alle opleidingen onderworpen worden aan het nieuwe regime van de opleidingsaccreditatie. De voorbereiding ervan start al in 2012 met de zelfevaluatie en de visitatie.

De derde ronde start dan in het academiejaar 2021-2022.

Geldigheidsduur en consequenties

In de tweede accreditatieronde behouden we de periodiciteit van acht jaar zodat een tweede ronde instellingsreviews kan afgerond worden voor het einde van de tweede ronde opleidingsaccreditaties. In de derde ronde zal er voor de opleidingsaccreditaties een periodiciteit van zes jaar gelden. Voor de internationale geloofwaardigheid van het stelsel is het absoluut noodzakelijk dat de cyclus teruggebracht wordt naar 6 jaar.

In de tweede accreditieronde wordt de opleidingsaccreditatie verleend door de NVAO voor een duur van acht jaar en in de derde ronde en voor een duur van zes jaar. Dit op voorwaarde dat de opleiding op de drie criteria ten minste voldoende scoort. Als dat niet het geval is kan de NVAO de duur van de accreditatie beperken en zorgen voor een nieuwe beperkte visitatie en accreditatie voor het einde van die periode (ter vervanging van de bestaande procedure van tijdelijke erkenning en verbeterplannen).

De NVAO kan ook de accreditatie weigeren en dan moet de opleiding stopgezet worden en mogen de instellingen in geen geval nog nieuwe studenten inschrijven in die opleiding.

Ook de regeling met betrekking tot opleidingsvarianten (taal, afstudeerrichtingen, werkstudentenprogramma's, afstandsonderwijs, ...) wordt geschrapt. Als een opleidingsvariante niet voldoende scoort op 1 of 2 van drie standaarden wordt de duur van de accreditatie beperkt in de tijd en komt er een nieuwe beperkte visitatie en accreditatie voor het einde van de voorlopige duur van de accreditatie.

Samengevat:

- duur: 8 jaar in de tweede ronde en 6 jaar in de derde ronde;
- 1-3 jaar als het oordeel op 1 of 2 standaarden onvoldoende is voor de volledige opleiding;
- 1-3 jaar als het oordeel op 1 of 2 standaarden onvoldoende is voor een afstudeerrichting of voor een opleidingsvariant;
- 0 jaar als het oordeel op de drie standaarden negatief is.

Gevolgen van de accreditatiebesluiten van de NVAO:

- o Positief
  - Indien de opleiding tenminste voldoende scoort op alle standaarden dan mag de instelling voor de duur van de accreditatie de met de opleiding verbonden graad en titel verlenen en komt de opleiding verder in aanmerking voor financiering;
- o Negatief (opleiding c.q. afstudeerrichting of opleidingsvariant scoort onvoldoende op één of twee standaarden):
  - Herkansing na 1 tot 3 jaren (zie paragraaf over geldigheidsduur). Indien de evaluatie van de herkansing negatief is dan wordt de opleiding c.q. afstudeerrichting of opleidingsvariant opgeheven met ingang van het daarop volgend academiejaar.
- o Negatief (opleiding c.q. afstudeerrichting of opleidingsvariant scoort onvoldoende op alle standaarden):
  - de opleiding c.q. afstudeerrichting of opleidingsvariant opgeheven met ingang van het daarop volgend academiejaar.

De Vlaamse Regering heeft de bevoegdheid om de gevolgen van een negatieve opleidingsaccreditatie te herzien op grond van overwegingen van algemeen belang of indien

de oordelen onvoldoende gemotiveerd zijn. De Vlaamse Regering kan van die bevoegdheid gebruik maken binnen een termijn van 45 dagen nadat de NVAO het accreditatiebesluit heeft genomen. Daarnaast heeft de Vlaamse Regering ook de bevoegdheid om een verleende accreditatie in te trekken indien de feiten waarop de accreditatieoordelen stoelden dermate gewijzigd zijn dat de beoordeling ervan tot een afwijzing van de accreditatie zou leiden. Alvorens de Vlaamse Regering een dergelijk besluit neemt hoort zij het instellingsbestuur en de NVAO.

Behoudens de bevoegdheid van de Vlaamse Regering is er tegen de besluiten van de NVAO alleen nog beroep mogelijk bij de Raad van State. Op die manier kunnen de bestaande beroepsprocedures sterk vereenvoudigd worden.

3 Impact van het nieuwe accreditatiestelsel

Het nieuwe stelsel zal leiden tot een vermindering van de administratieve lasten en tot planlastvermindering voor de instellingen.

De reductie van de 6 onderwerpen naar 3 standaarden bij de opleidingsbeoordeling zal leiden tot:

1. een beperking van de voorbereidingsduur van het Zelfevaluatierapport (ZER) ;
2. een inkorting van de duur van de plaatsbezoeken;
3. een beperking van de hoeveelheid door te nemen informatie en documentatie;
4. een beperking van de omvang van de rapporten;

Vanaf de derde ronde wordt het regime van de opleidingsaccreditaties nog verder vereenvoudigd.

Tegelijk met deze planlastvermindering wil ik ook het jaarverslag verlichten. Het uitgebreide jaarverslag kan herleid worden tot zijn wezenlijke kern. Door het introduceren van de instellingsreview is een verantwoording over de kwaliteit van de interne beleidsprocessen in het jaarverslag niet meer nodig. Verdere ontsluiting van bestaande databanken zal de meeste informatiebehoeften dekken. Hierdoor zullen de instelling minder de tijd en middelen moeten besteden aan het uitgebreide jaarverslag.

4 Aandachtspunten

- 1) 'Toets Nieuwe Opleiding' (TNO) voor nieuwe opleidingen van universiteiten en hogescholen: Op dit moment is het kader voor het uitvoeren van de Toets Nieuwe Opleiding (TNO) afgestemd op het accreditatiekader voor het verlenen van de accreditatie aan bestaande opleidingen. Met de invoering van het nieuwe accreditatieregime moet ook het kader voor de Toets Nieuwe Opleiding aangepast worden.
- 2) Toepassing nieuw accreditatiestelsel op andere ambtshalve geregistreerde instellingen, hogere instituten voor schone kunsten, bijzondere universitaire instituten en geregistreerde instellingen: op dit moment zijn deze instellingen op een

of ander manier onderworpen aan het bestaande stelsel van opleidingsaccreditatie of kwaliteitszorg. De invoering van een nieuw accreditatiestelsel voor de hogescholen en universiteiten noopt tot herziening van de bestaande arrangementen voor deze instellingen.

- 3) Op de HBO5 opleidingen is dezelfde systematiek van toepassing zijn als op het gehele hoger onderwijs. De impact van de invoering van een nieuw accreditatiestelsel voor de universiteiten en hogescholen op de systematiek moet bekeken worden.

Over al deze punten zal er nog nader overleg gevoerd worden met de belanghebbenden.

5 Tijdschema decreet

Eerste ronde: alle opleidingen moeten voor het einde van het academiejaar 2012-2013 geaccrediteerd zijn of genieten van een tijdelijke erkenning (na verbeterplan) of genieten van een erkenning als nieuwe opleiding. De huidige accreditaties en de nog te verlenen accreditaties eindigen dus tussen 2013-2014 en het einde van 2020-2021.

De tweede ronde opleidingsaccreditaties volgens het nieuwe accreditatieregime worden verleend in dat tijdsbestek.

Eerste accreditaties lopen af op het einde van het academiejaar 2013-2014. Dit betekent dat deze opleidingen tegen het einde van dat academiejaar opnieuw geaccrediteerd moeten zijn. Dit houdt in dat het visitatierapport tegen eind maart 2013 aan de NVAO moet voorgelegd worden. Het proces van zelfevaluatie moet dan ten laatste begin 2012 starten en tegen dan moeten de nieuwe accreditatiekaders en het nieuwe visitatieprotocol goedgekeurd zijn. In de tweede helft van 2011 zal dit accreditatiekader uitgeschreven worden door de NVAO na overleg met de VLUHR en VVS. Na de goedkeuring van het decreet kan het accreditatiekader aan de Vlaamse Regering voor goedkeuring worden voorgelegd. In principe is dat tijdschema haalbaar als het ontwerp van decreet begin september voor de eerste keer door de Vlaamse Regering principieel goedgekeurd kan worden. Eenmaal de principiële keuzes gemaakt zijn, kunnen de accreditatiekaders en het kwaliteitsprotocol gemaakt worden om dan onmiddellijk na de goedkeuring van het decreet, goedgekeurd te worden.

Op basis van de krachtlijnen vervat in deze nota zal de Minister van Onderwijs gesprekken opstellen met de sector om de nodige decreten tegen begin september aan de Vlaamse Regering voor te leggen. Intussen kunnen de instellingen zich al voorbereiden op het nieuwe accreditatiestelsel.

Tijdschema:

- juli 2011: nota met krachtlijnen aan de Vlaamse Regering
- eind augustus: voorontwerp van decreet naar Inspectie van Financiën
- begin september: eerste principiële goedkeuring door de Vlaamse Regering
- midden oktober: adviezen VLOR en SERV
- eind oktober/begin november: tweede principiële goedkeuring
- begin december: advies Raad van State
- kerstmis 2011: definitieve goedkeuring ontwerp en indienen bij Vlaams Parlement
- begin maart 2012: goedkeuring plenaire vergadering Parlement
- midden maart 2012: bekrachtiging

6. voorstel van beslissing

De Vlaamse Regering beslist:

- haar principiële goedkeuring te hechten aan het ontwerp van conceptnota, maar neemt geen budgettair engagement ;
- de Vlaamse minister bevoegd voor onderwijs te machtigen over de conceptnota te communiceren met het veld;
- de Vlaamse minister bevoegd voor onderwijs te vragen voorontwerpen van decreet met betrekking tot deze nota in te dienen bij de Vlaams Regering

Pascal Smet

De Vlaamse minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel,